

# Panun rakinoita

## Kaksi korpikotia ja kulttuurin etuvartiota.

Kevätpurot täällä solisevat, sillä kiinteä jää kattoi Kiantajärven, siellä, missä lauletaan "Kuulkaa korkeimme kuiskintaa. . ." tai lausutaan "Suomussalmi, surunsalmi. . ."

Hihtelimme kolme serkusta keväisenä huhtikuun aamuna Kiantajärven jäätä tuttuja maisemia kohti. Uuden pappilan, nyt keskelle kirkonkylää rakennetun, valkeana hohkavan, uudenuutukaisen, sisältä kuin töölöläinen, abituratytär suksi neljäntenä.

Oli oltu viimeistä palvelusta tekevässä koko pitäjän postiruustinnalle, vanhalle postineidille, jonka Herrra oli kutsunut omiensa luo ja joka nyt kunnialla oli saatettu kotipitäjänsä kirkkomaahan, viisaan lepoon, vanhuuden rauhaan.

Suuren maailman valtareiteistä aina muulloin paitsi sodan sattuessa

syryään jäänyt Suomussalmi on kuitenkin kokonaisuudessaan ollut huomattava kulttuurin etuvartio tälläkin vuosisadalla ja vuosisadan kahta puolta.

Vanhanajan hyvää, avaraa ja valistunutta pappilakulttuuria siellä vaalittiin, isolla jos pienelläkin puolella. Tolpan pappilassa, siinä, jonka pikkupuolella, melkein pä ainoassa kirkonkylän sodalta säästyneessä rakennuksessa, vietettiin Vanhan postineidin muistojuhlaa. varttui tasavallan ensimmäinen presidentti, samainen "resitenti", jolle Jooseppi Kenkkunenkin sitten kerran kättä pisti, Kaarlo Juho Ståhlberg, ja kun isosta pappilasta saksalaissodan vaiheissa vihdoon palaneesta, lähti maailmalle sisarusparvi, jonka veljeksistä kolme teki itsensä tunnetuiksi kirjailijoina, Kianto, Virtala, Rurik Calamnius — siskotkin runoilivat runoruustinnan perintöä, tämäkin, on mennyt, postiruustinna —, kasvatteli samaisen Tolpan pikkupappilan pastori poikajoukkoa, jon-

ka nimekkäin tunnetaan Eino Railona, "Havuseppeleen" tekijänä.

Puolustavat pappilat mainettaan tänäkin ajankohtana, mutta nyt oli suuntamme kohti kahta näitäkin syrjäisempää korven kulttuurikotia.

Teräväsäniemessä, Oilolaa vastapäätä Hulkonniemen rannalla, kohoaa yksinäinen huvila, joka kuin Luojan kämmenellä säilyi ulkonaisilta puitteiltaan sodan yli, vaikka veneet vietiin, verkot varastettiin, kaikki moneen kertaan myllerrettiin. Se on Vanhan postineidin kesähuvila, idylli korpijärven rannalla. Kaikki on kuistilla niinkuin kesää varten, vavat, trissat, pyödat, tuolit, puuveistokset, lämpömittari . . . Niin kovin tutuilta tuntuvat vanhat talviuileat huoneet, mutta autiutta henkivät, poissa on uutera emäntä, kylmä on liesi, jolla niin lukemattomina yönhetkinäkin kahvipannu kuumeni, sillä aina oli ohisoutajaa Teräväniemen emäntä kupille kuumaa kutsumassa. Kuvasuurenukset taulut, huoneentaulut, kirjat ja kirjailut kertovat kaikki viime vuosisadasta, rauhallisemmasta, meille jo vain unelmaksi muuttuneesta ajasta. Siitä runsaat kaksi kilometriä

suksitaan niin jo ollaan Turjanlinnan törmällä, missä vanhan rovastin iänikuinen purjevene kalakatoksena komeasti köllöttää kuin missäkin Seurasaaren ulkomuseossa. Mutta itse päämuseo — poissa on ja pysyy kaikkine harvinaisuuksineen, muistoinen. Tiedämme, ettei ole nyt isäntä Iki-Kianto kotosalla, mutta käymme pihassa kuitenkin. Niin on kuin on kerrottu uutisrakennus kesken, kehvelin rakennusmestarihuujarin jäljiltä puolitiehen toista kerrosta jääneenä. Mutta on valoisampiakina merkkejä: tukkikasa, äsken ajettu, kohoaa jo vajan ja pääraennuksen välillä. Siitä alkaa, jos Luoja suo, niin kai voisimme sanoa, kesän tullen kohota uusi Turja.

Minkäläinen on sitten korpikirjailijan maja, jossa nimimerkkikin keran sotatiellä iltahämärän istui. Vanha jäkäläriihi, ainutlaatuinen riiheksi, jo melkein peittyä eteen rakennetun pahaisen porstuan, taakse rakennetun halkokatoksen ja viereen jätetun asuntotorpan alle ja väliin. Se on ollut emänän puolena. Isänän puolella on pahainen ikkuna, järvelle antava, vihreäksi maalattu — väriharrastuksestaan ei korven mies, tämä, näytä pääsevän, ja jotain iloahan olla pitää silmälle. Ik-

kunasta kurkistelijä näkee edessään varmaan vaatimattomimman kirjailija-asumuksen tällä hetkellä tässä maassa, taulujen puutteessa kuvin ja kansilehdin, väripainoksin jne somis tetun. Jotain aidosti kiantomaista siinä kaikessa on Vapaamittaista jos niin sanoisi, vaikka mestari itse tyyliniekkana onkin mittojen mies. Ja tyyppillisesti kiantomainen on osoite oven päällä, punaisella ja mustalla kirjoituskonevärillä naputettu, joka kertoo, että isäntä on siellä ja siellä, mutta että emäntä joskus Posion periltä tässä käväiseen.

Kaivan, kaupunkilainen, nimikortin taskustani, mutta kynän puutteessa piirrämme siihen maasta löytyvällä hiilenpalasella terveisemme: "Vahinko vaeltajalle tavata tupa tyhjänä. . ."

Siellä uinuvat, korpikodit, hiljaisloea, jota me joskus kaipaamme, mutta johon varmaan, paatuneet, tarvitsisimme aikaa tottuaksemme.

Itse Suomussalmen kirkonkylä kohoaa hyvää vauhtia uljaalle näköalalleen ja tulee kohottamaan kirkkonsa tornin nyt vaaran korkeimmalle kohdalle. Sieltä kerran kellon ääni komeasti kumahtelee.